

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Південноукраїнського
національного педагогічного
університету імені
К. Д. Ушинського
проф. А. В. КРАСНОЖОН

«16» січня 2024 р.

ВИСНОВОК

Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
щодо дисертації Гайдаєнка Павла Леонтійовича
на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю
керівництва в демократичних та недемократичних системах»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 052 – політологія, в галузі знань 05 – соціальні та
поведінкові науки,
затвердженої Вченою радою Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського,
протокол № 3 від 29 жовтня 2020 року

ВИТЯГ

з протоколу № 7 від 02 січня 2024 засідання фахового семінару
кафедри політичних наук і права Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

Присутні: Зав. каф., д. політ. н., проф. Наумкіна С. М., д. політ. н.,
проф. Гедікова Н. П., д. політ. н., проф. Музиченко Г. В., д. ю. н., проф.
Долженков О. Ф., д. ю. н., проф. Баймуратов М. О., к. ю. н., доц.
Деревянкін С. Л., к. політ. н., доц. Каменчук Т. О., к. ю. н. доц. Бутирін Є.

О., к. е. н., доц. Полуяктова О. В., к. політ. н., ст. викл. Дмитрашко С. А., к. політ. н., доц. Проноза І. І, к. ю. н., доц. Єліферов О. Б., к. ю. н., доц. Шевчук Я. В., к. ю. н., викл. Чекмарьова Л. Ю., к. політ. н., викл. Швець С. Л., лаборант Левенець М. Ю.

З присутніх – 5 доктори політичних наук та 10 кандидатів політичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» щодо його рекомендації для розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 «Політологія».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію та методику, охарактеризувала об'єкт та предмет дослідження, виклав основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказав науково-практичну значимість роботи, зазначив впровадження результатів дослідження.

Дослідження харизматичного лідерства в сучасних умовах глибокої політичної кризи має важливий практичний та теоретичний вимір. У світлі зростаючого інтересу суспільства та наукової спільноти до цієї теми, вивчення харизми політичних лідерів стає ключовим аспектом аналізу. В умовах конкурентної політичної арени, розуміння харизми дозволяє ефективно аналізувати особистісні та соціальні процеси в політиці. Дослідження також розкриває питання стилів та прийомів керівництва, що використовуються

лідерами, і визначає вплив харизми в різних типах політичних систем. Зрозуміння цих аспектів може слугувати основою для розвитку стратегій керівництва, а також має практичне застосування у побудові ефективних політичних відносин та управління країною. Таке дослідження є актуальним як для України, так і для інших країн у світі, де спостерігаються виклики у політичній сфері.

Отже, метою є розкрити зміст харизматичного лідерства та порівняти відмінності у виявленні та функціонуванні харизми у спектрі диференційних політичних систем. Об'єктом дослідження є харизматичне лідерство. Предметом дослідження виступають особливості стилю харизматичного керівництва лідерів держав в контексті демократичних і недемократичних систем.

Методологічною основою дослідження виступає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання: діалектичний (як базовий метод наукового пізнання), метод системного аналізу, теоретико-методологічний синтез філософського, історичного, політологічного, соціологічного, психологічного, підходів до вивчення харизматичного лідерства, формально-логічний метод тлумачення правових норм. Оскільки харизматичне лідерство вивчається у рамках різних галузей суспільних наук, у роботі застосовується міждисциплінарний підхід.

Узагальнюючи теоретичні засади харизматичного лідерства, можна визначити ряд векторів дослідження. По-перше, систематизація основних положень теорій лідерства і місце, яке може займати харизма в цих системах. По-друге, усвідомлення принципів та форми реалізації харизматичного впливу у політичному полі. По-третє, осмислення особистісних особливостей політичного лідера які можуть бути чинниками харизматичного впливу.

Структура лідерства є багат шаровою і міждисциплінарною. Розглядаючи лідерство з різних методологічних та наукових перспектив, було визначено його як систему методів, стилів та мотиваційних практик, спрямованих на вплив на суб'єктів для досягнення конкретних цілей.

Комплексне застосування наукових підходів до оцінки факторів лідерства дозволило систематизувати і узагальнити наступні критерії: ситуативний соціальний аспект – умови, в яких формується лідер в соціально-політичному контексті; політичний аспект – реалізація влади та повноважень лідера, враховуючи вплив типу і традицій політичних систем на стиль управління; особистісно-психологічний аспект – лідерство як форма активної взаємодії особистостей, де комунікаційні та риторичні навички грають важливу роль, а особистісні риси лідера можуть впливати на успішність лідерських практик; національно-культурний аспект – відмінності у політичних практиках та лідерських традиціях між державами, які визначають суспільні пріоритети, сприйняття чеснот і схвалення.

Дослідження взаємозв'язку особистісних якостей та психічних процесів з політичними переконаннями та поведінкою є важливим в контексті розуміння динаміки політичного розвитку та впливу особистісних рис на політичні процеси. Теоретичні моделі, такі як "Велика п'ятірка" та "НEXАСО", дозволяють аналізувати особистісні фактори, такі як екстраверсія, сумлінність та відкритість, і передбачати політичну поведінку та погляди. Однак важливо зауважити, що розуміння цих параметрів може різнитися в залежності від контексту та інших психологічних механізмів, які можуть впливати на політичні рішення. Визначено, що аналіз особистостей стосується не лише політичних лідерів, але й виборців, допомагаючи розуміти, які характеристики впливають на політичний вибір громадян. Проте, відзначаємо, що характеристики особистості можуть бути лише одним з багатьох чинників, що впливають на політичні рішення, і дослідження повинні бути узгоджені з іншими аспектами, такими як культурні реалії, соціальний контекст та інші психологічні механізми.

Доведено, що у демократичних системах харизма інтегрується в інституції та структури, визначаючи легітимність влади на раціональних принципах. Феномен "демократичної харизми" відображає вплив медіатизації політики та персоналізації влади на сучасне суспільство. Лідери активно

формують свій харизматичний імідж через ЗМІ та соціальні мережі, залучаючи громадян до політичної діяльності. Цей процес також включає в себе обговорення не лише політичних аспектів, але й особистого життя лідера, що взаємодіє із суспільством. У той самий час, в недемократичних режимах особистість лідера та його стиль керування визначають концентрацію влади. Харизма стає об'єднуючим фактором утримання влади, агітується пропагандою та може призводити до формування культу особистості, що підтримується ідеологією та контролем над ЗМІ.

Обґрунтовано, що харизматичний аспект в у сучасній українській політиці спостерігається на двох рівнях. На першому рівні, спостерігається інспірація та підтримка громадян, активно використовуючи медіатизований простір для передачі інформаційних та харизматичних сигналів. Українське суспільство, зіткнувшись із вторгненням, спрагнуло емоційної, справедливої та відважної реакції. Влада, у тому числі Президент, вдало використовувала соціальні мережі для консолідації суспільства та демонстрації еталонних цінностей, створюючи сприятливу соціальну перцепцію кризи та сприяючи балансуванню суспільства.

На другому рівні, взаємодія з міжнародним співтовариством розглядається як важливий аспект. Харизматичні елементи лідерства Володимира Зеленського, такі як його виступи перед Конгресом, Генеральною Асамблеєю ООН та Радою Безпеки ООН, успішно використовувалися для обґрунтування надання воєнно-гуманітарної допомоги Україні з боку Сполучених Штатів. Лідери з Європи адаптували харизматичні елементи стилю В. Зеленського, зокрема візуальні сигнали, для підсилення дипломатичних відносин та символізації.

Зазначено, що демократичні лідери, які представляють Францію, Канаду та Україну, проявляють схожі психологічні аспекти в своєму стилі керівництва. Вони акцентують якості амбітності, відкритості, прозорості та прогресивності. Зокрема, використовуючи соціальні мережі, ці лідери успішно висвітлюють свої якості для ефективного побудови політичного іміджу та

залучення громадян.

Обґрунтовано, що особливістю комунікації в Туреччині та КНДР має традиційний характер, проте в особистісній інтерпретації кожного лідера виявлено ключові психологічні характеристики, такі як надійність, компетентність, традиційність, рішучість та владність. Риторична форма виступів Реджепа Ердогана та Кім Чен Іна виокремлюється сильним емоційним забарвленням, метафорами та лозунгами.

До вивчення виступу Джастіна Трюдо в Канаді та політики Володимира Зеленського в Україні виявило, що демократичні лідери використовують партисипативний та трансформаційний стиль лідерства, що сприяє активній участі громадськості у прийнятті рішень.

У вирішальний період війни, стиль керівництва Президента України Володимира Зеленського піддавався змінам. Однак його диференційована комунікативна стратегія, яка враховує контекст і емоційно мотивуючу спрямованість, залишається ключовим аспектом лідерства під час кризового періоду.

У контексті авторитарних лідерів, таких як Кім Чен Ін та Реджеп Ердоган, виявлено, що вони використовують комбінації стилів керівництва, харизматичного впливу і сигналізації для досягнення своїх політичних цілей. Важливо враховувати контекст кожного державного лідера та його здатність адаптуватися до особливостей свого суспільства.

Загалом, це дослідження вказує на те, що успішність політичних стратегій лідера і імплементації харизматичного впливу залежить від культурних, історичних, психологічних і соціальних аспектів, які визначають сприйняття різних стилів керівництва і харизми в конкретних країнах. Урахування цих аспектів є ключовим фактором для розуміння та адаптації лідерського підходу до унікальних реалій кожної національної спільноти.

По закінченні доповіді **питання** задали:

Професор Гедікова Наталя Пилипівна: у вашому дослідженні розглядається специфіка харизматичного прояву в різних політичних системах. Які аспекти характеризують процес створення 'політичної харизми' в межах громадянської демократії?

Відповідь Гайдаєнка П. Л. : Дякую за запитання, У контексті дослідження, низка аспектів характеризує процес створення 'політичної харизми' в межах громадянської демократії:: Сучасна харизма формується через взаємодію процесів персоналізації політичних зв'язків та медіатизації демократичних сцен. Індивідуалізація та взаємодія з громадськістю через ЗМІ грають ключову роль у визначенні образу лідера. Демократизація харизми через технології політичного маркетингу: Сучасні технології політичного маркетингу (вони) вносять значний вплив на формування харизми. Вони дозволяють підкреслити конструктивні аспекти та підкреслити привабливі риси лідера в очах громадськості. Аутсайтери в політиці: Феномен аутсайдерів вказує на новий рівень харизми в політиці. Люди без традиційної політичної кар'єри завдяки популярності в інших сферах (мистецтво, спорт, наука) можуть здобувати владні позиції, що підкреслює штучний характер харизми. Популяризація політичного життя: Процес популяризації політичного життя, включаючи "зірковість політика та висвітлення його приватного життя у ЗМІ," може сприяти виникненню та підтримці харизматичних особистостей. Однак, це також може призводити до тривіалізації політичної сфери та загрози основам демократії. Динаміка представницького контракту: Важливо враховувати, що представницький контракт повинен систематично оновлюватися, навіть поза виборчими періодами, у зв'язку з недовірою громадян до політичних лідерів. Отже, аспекти формування політичної харизми включають в себе вплив процесів персоналізації, медіатизації, технологій маркетингу, феномену аутсайдерів та популяризації політичного життя в умовах громадянської демократії.

Професор Байматуров Михайло Олександрович: Обгрунтуйте детальніше які негативні наслідки використання харизми в тоталітарних системах, можуть впливати на легітимність системи?

Відповідь Гайдаєнко П. Л. : В тоталітарних системах негативні наслідки використання харизми, зокрема маніпуляція масами та відволікання від інших проблем, можуть мати серйозні наслідки для легітимності системи та можуть спричинити політичні зміни. Ось деякі аспекти цього питання: Соціальна напруга: Маніпуляції та відволікання від реальних проблем можуть призвести до зростання соціальної напруги в суспільстві. Коли громадяни розуміють, що їхня харизма використовується для відвертання уваги від важливих питань, це може призвести до протестів та недовіри. Ефективність політичного контролю: Маніпуляція масами та відволікання від інших проблем може допомогти лідерів підтримувати свою владу, але це може бути неефективним на довгостроковій перспективі. Громадяни можуть усвідомити ці маніпуляції, що призведе до втрати впевненості в системі. Криза легітимності: Якщо громадяни відчують, що їхні переконання та підтримка використовуються як інструмент маніпуляції, це може призвести до загострення кризи легітимності тоталітарної системи. Люди можуть втрачати віру в управління та шукати альтернативні форми лідерства. Політичні зміни: Якщо лідер втрачає свою харизму або стає об'єктом загальної критики через маніпуляції, це може призвести до внутрішніх конфліктів, втрати підтримки та, в кінцевому рахунку, до змін у політичній системі.

Доцент Дерев'янкін Сергій Леонідович: Як зазначено у тексті, харизматичне лідерство визнається залежним від сприятливих умов, зокрема кризових ситуацій. Які фактори і яким чином впливають кризові обставини на виникнення і виявлення харизми у лідерів?

Відповідь Гайдаєнка П.Л.: У контексті дис раб. зазначено, що кризові обставини викликають у суспільстві страх, тривогу чи розчарування. У таких умовах лідери, які виступають на передній план, мають підвищену чутливість до навколишнього середовища. Основні фактори, що впливають на

виникнення і виявлення харизми у лідерів під час кризових ситуацій, включають: Сприятливий емоційний фон: Кризові ситуації часто породжують емоційне напруження в суспільстві. Лідери, які виявляють високий рівень емпатії та здатність взаємодіяти з емоційним станом громадськості, можуть вибудовувати свою харизму. Нове бачення та лідерська візія: Лідери, які пропонують нові бачення та візії для подолання кризи або полегшення її наслідків, можуть залучити увагу та підтримку громадськості. Ефективна комунікація: Здатність лідера ефективно комунікувати з громадськістю, пояснюючи стратегії

Доцент Проноза Інна Іванівна: Розглядаючи теоретичні моделі структур особистості ви вказали на методологічні проблеми цих досліджень. Які можливі доповнення або корекції до існуючих моделей можуть бути враховані для більш повного розуміння взаємозв'язків між особистісними рисами та політичними процесами?

Відповідь Гайдаєнка П. Л. : Для більш повного розуміння взаємозв'язків між особистісними рисами та політичними процесами, можливі доповнення та корекції до існуючих моделей включають: Урахування культурного контексту: Розширення моделей потребує врахування культурного контексту на сприйняття та виявлення особистісних рис. Різні культурні групи можуть мати різні норми та цінності, що впливає на тлумачення психологічних аспектів. Динамічність особистості: Розгляд динаміки особистості та змін у часі, оскільки політичні уподобання та переконання можуть еволюціонувати на протязі життя. Врахування психологічних механізмів: які включають переконання (раціональний вплив), навіюванні (емоційно-вольовий), психічному зараженню (емоційний), наслідування (прийняття і відтворення людиною демонстрованих іншими рис і зразків поведінки) і психологічний примус. Інтеграція інших психологічних аспектів: Розширення моделей для включення інших психологічних аспектів, які можуть взаємодіяти з особистісними рисами, таких як мотивація, ставлення до ризику та інші.

В процесі обговорення дисертації **виступили:**

Науковий керівник доктор політичних наук, професор Наумкіна Світлана Михайлівна.

Наукове дослідження харизми та харизматичного лідерства можна з упевненістю охарактеризувати як трансдисциплінарне. Саме такий підхід і обрав дисертант. Зростаючий інтерес як наукової спільноти, так і суспільства до цієї теми має обґрунтування не лише в теоретичному аспекті, який потребує систематизації та узагальнення, але й у практичній важливості. Розуміння фактів, закономірностей і механізмів харизми дозволяє вченим різних галузей наукового дослідження систематично аналізувати соціальні та особистісні процеси. Це, в свою чергу, відкриває можливість для практичного та прогностичного використання результатів наукового аналізу. Так обґрунтував актуальність свого дослідження Павло Гайдаєнко. І я з цим цілком погоджуюсь. Вважаю, що коректно визначені мета, наукові завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також обрані відповідні методи для розкриття зазначеної мети. Висновки відповідають завданням дослідження і мають обґрунтованими характер.

Вважаю, що робота, що зараз нами обговорюється, носить завершений характер і може бути рекомендованою до захисту.

Виступили **рецензенти** наукової праці:

Рецензент - кандидат політичних наук, доцент Каменчук Тетяна Олегівна: Наукове дослідження харизми та харизматичного лідерства можна з упевненістю охарактеризувати як трансдисциплінарне. Саме такий підхід і обрав дисертант. Зростаючий інтерес як наукової спільноти, так і суспільства до цієї теми має обґрунтування не лише в теоретичному аспекті, який потребує систематизації та узагальнення, але й у практичній важливості. Розуміння фактів, закономірностей і механізмів харизми дозволяє вченим різних галузей наукового дослідження систематично аналізувати соціальні та особистісні процеси. Це, в свою чергу, відкриває можливість для практичного та прогностичного використання результатів наукового аналізу. Так обґрунтував

актуальність свого дослідження Павло Гайдаєнко. І я з цим цілком погоджуюсь. Вважаю, що коректно визначені мета, наукові завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також обрані відповідні методи для розкриття зазначеної мети. Висновки відповідають завданням дослідження і мають обґрунтованими характер.

Вважаю, що робота, що зараз нами обговорюється, носить завершений характер і може бути рекомендованою до захисту.

Рецензент – кандидат політичних наук, доцент Проноза Інна Іванівна:

Дисертаційна робота, представлена Гайдаєнко П.Л., покликана розкрити та проаналізувати характер харизматичного лідерства в контексті демократичних та недемократичних політичних систем.

Дисертаційна робота представляє собою глибокий та збалансований аналіз харизматичного лідерства, взятого під лупу порівняльної парадигми. Автор систематично досліджує різні аспекти харизматичного лідерства в різних політичних системах, враховуючи специфіку кожної. Важливо відзначити, що дисертант вдало впроваджує інтердисциплінарний підхід, охоплюючи психологічні, політичні та соціологічні аспекти теми. Його вміння взаємодіяти з різними методологіями та джерелами дозволяє отримати повний обсяг розуміння харизматичного лідерства в різних контекстах. Робота має високий рівень оригінальності, оскільки вона намагається не лише описати, але і пояснити взаємозв'язки між стилями керівництва та харизмою лідерів у різних політичних системах. Такий підхід є важливим для розуміння динаміки та ефективності лідерської діяльності. Серед сильних сторін роботи варто відзначити аргументованість висновків, ретельний аналіз наявних концепцій та літературних джерел. Однак слабкі сторони можуть включати необхідність більш детального розгляду деяких аспектів, таких як вплив економічних факторів на харизматичне лідерство. Гайдаєнко П.Л. продемонстрував високу здатність проводити високоякісне наукове дослідження. Його робота не тільки вносить важливий внесок у розуміння харизматичного лідерства, але й

відзначається актуальністю та релевантністю для сучасних викликів політичного управління.

В обговоренні взяли участь і виступили:

Доктор політичних наук, професор Музиченко Ганна В'ячеславівна: Зважаючи на обсяг роботи, дещо забагато уваги, вважаю, приділено узагальненню та опису політичним системам і їх структурам, в рамках дослідження було б доцільно розкрити більше значення особистості в тих або інших політичних системах. Проте, в цілому, представлене дослідження є дуже актуальним, науково аргументованим та доволі цікавим. Вважаю, що дисертація Гайдаєнка Павло Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах» відповідає вимогам до таких робіт та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

Кандидат політичних наук, Дмитрашко Світлана Анатоліївна.

Представлена робота є значущим внеском у вивчення харизматичного лідерства в політичній науці. Дослідження виявляє глибоке розуміння різноманітних аспектів лідерства та стилів керівництва в контексті як демократичних, так і недемократичних систем. Вагомі висновки, досягнуті автором, свідчать про оригінальний підхід до порівняльного аналізу харизматичного лідерства та його ролі в політичному управлінні. Особлива увага приділяється розрізненню між демократичними та недемократичними системами, виявленню специфіки харизматичного лідерства у кожному з них. Дослідження розкриває ключові аспекти комунікації, взаємодії зі суспільством, а також вплив лідерів на формування політичної волі та структури влади. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання їх у розробці стратегій політичного управління, вдосконаленні демократичних інститутів, а також у формуванні підходів до політичних реформ у різних країнах. Висновки роботи можуть стати основою

для подальших наукових досліджень у цій області та слугувати джерелом інформації для практичних діячів, політиків та аналітиків, що зацікавлені у покращенні політичного керівництва та зміцненні демократичних процесів.

Кандидат політичних наук, доцент Дерев'янкін Сергій Леонідович

Представлена робота є дослідженням, яке має велике теоретичне і практичне значення у сфері політичних наук. Гайдайєнко П.Л. провів глибокий аналіз харизматичного лідерства в контексті різних політичних систем, розкривши особливості його прояву як у демократичних, так і у недемократичних режимах. На основі теоретичних підходів до лідерства та політичних систем, а також аналізу конкретних прикладів з держав, Гайдайєнко Павло Леонтійович зробив висновок, що харизматичне лідерство має свої відмінності в залежності від характеру політичного режиму. Подане дослідження дозволило виявити, як особистісні якості лідерів та їх стиль керівництва впливають на формування та функціонування політичних систем. Запропоновані Гайдаєнком П.Л. висновки та методологічний підхід відкривають нові можливості для розуміння природи харизматичного лідерства в різних політичних контекстах. Це дослідження може бути корисним для політичних аналітиків, науковців та практиків, які цікавляться аналізом та удосконаленням політичних систем та лідерського потенціалу. З урахуванням високого наукового рівня та актуальності теми, дисертація Гайдайєнка Павла Леонтійовича є гідною для розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді на присвоєння ступеня доктора філософії.

Учасники семінару **заслухали висновок**, підготовлений рецензентами.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації щодо дисертації Гайдаєнка Павла Леонтійовича
на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю
керівництва в демократичних та недемократичних системах»,**

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – політологія, в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Тема дисертації Гайдаєнка Павло Леонтійовича є актуальною та сфокусована на нагальній проблемі політичної науки та практики. Дослідження харизматичного лідерства в сучасних умовах глибокої політичної кризи має важливий практичний та теоретичний вимір. У світлі зростаючого інтересу суспільства та наукової спільноти до цієї теми, вивчення харизми політичних лідерів стає ключовим аспектом аналізу. В умовах конкурентної політичної арени, розуміння харизми дозволяє ефективно аналізувати особистісні та соціальні процеси в політиці. Дослідження також розкриває питання стилів та прийомів керівництва, що використовуються лідерами, і визначає вплив харизми в різних типах політичних систем. Зрозуміння цих аспектів може слугувати основою для розвитку стратегій керівництва, а також має практичне застосування у побудові ефективних політичних відносин та управління країною. Таке дослідження є актуальним як для України, так і для інших країн у світі, де спостерігаються виклики у політичній сфері.

Тема затверджена Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. 29.10.2022 року, протокол № 3.

Об'єктом дослідження є харизматичне лідерство. *Предметом* дисертаційного дослідження виступають особливості стилю харизматичного керівництва лідерів держав в контексті демократичних і недемократичних систем.

Дисертантом детально розглянуті наукові джерела від античних філософів до сучасних досліджень, що охоплюють широкий спектр аспектів харизматичного лідерства та політичних систем. Від базових теорій лідерства до сучасних емпіричних досліджень, виконано критичний аналіз різноманітних підходів до розуміння ролі та впливу харизматичного лідерства в демократичних та недемократичних режимах. Результати цього аналізу

утворили теоретичну основу дослідження, яка дозволила авторові зрозуміти ключові аспекти харизматичного лідерства і порівняти їх в контексті різних політичних систем.

Методологічною основою дослідження виступає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання: діалектичний (як базовий метод наукового пізнання), метод системного аналізу, теоретико-методологічний синтез філософського, історичного, політологічного, соціологічного, психологічного, підходів до вивчення харизматичного лідерства, формально-логічний метод тлумачення правових норм. Оскільки харизматичне лідерство вивчається у рамках різних галузей суспільних наук, у роботі застосовується міждисциплінарний підхід. Цей підхід ґрунтується на інтеграції різноманітних наукових методів та врахуванні психологічних аспектів для більш глибокого розуміння проблематики. Серед загальнонаукових методів пізнання індукція та дедукція забезпечують в даному науковому дослідженні цілісність, об'єктивність і конкретність. При аналізі визначення «харизматичного лідерства», застосовувалися історичний, порівняльний, структурно-функціональний методи для виділення елементів і залежностей появи харизми у демократичних та недемократичних системах. У процесі охарактеризування принципів функціонування політичних системи і режимів застосовано системний підхід. Біхевіористський підхід дав змогу розглянути стилі керування лідера в рамках різних політичних систем. Порівняльно-політологічний метод застосовувався для порівняння різних стилів керування з метою виявлення їхніх спільних рис та специфіки.

За результатами роботи Гайдаєнка П. Л. вдалося досягти поставленої у дисертаційному дослідженні мети. Він проаналізував та дослідив різноманітні аспекти харизматичного лідерства та його вплив на функціонування демократичних та недемократичних систем. Дисертант висвітлив ключові характеристики харизматичного лідерства в контексті різних політичних умов та провів порівняльний аналіз стилів керівництва у демократичних та недемократичних режимах. Проаналізувавши ці аспекти, Гайдаєнко П. Л. дав

систематичний огляд ключових концепцій та методів аналізу харизматичного лідерства, що сприятиме подальшому розвитку досліджень у цій області. Його висновки допомагають краще зрозуміти роль та вплив харизматичного лідерства на формування та розвиток політичних систем, що має важливе значення для подальших досліджень у цій області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дана дисертація є одним з перших дослідженням у вітчизняній політичній науці прояву харизматичного лідерства у різних політичних системах.

Вперше:

– сформовано поняття «харизматичне лідерство» як органічно існуюче у політичних процесах явище здобування й утримання влади методом реальних або медійно збудованих, соціально схвалених чи визначних здібностей і рис особистості. Харизма визначається як особливий тип легітимності, організації влади та лідерства, заснований на особливих якостях тієї чи іншої особи, які дозволяють йому впливати на особистості і суспільство, тим самим виконувати керуючі функції.

– обґрунтовано значення харизматичного лідера у період кризових станів, яке зумовлене соціально-психологічною напругою і емоційною необхідністю суспільства в особистості, риси і компетенція якої можуть відновити соціальну рівновагу;

– узагальнені підходи до вивчення впливу особистості на політичні процеси: через дослідження особистісних особливостей і їх впливу на поведінку й популярність політика та через аналіз диференціації рис виборців, які впливають на політичні дії.

Отримали подальший розвиток:

– теорія лідерства, центральною проблемою якої є харизматичне лідерство як фактор впливу на стилі керування в різних політичних системах;

– інтерпретація політичних, соціальних, економічних теорій щодо визначення ідейних основ сучасної політологічної концепції харизматичного лідерства; пріоритетним стає концептуальне осмислення, що об'єднує наукові

теорії у новому розумінні механізмів та закономірностей харизми у різних політичних системах: демократичний режим спрямовує лідера на взаємодію з громадськістю, психологічні якості і риси впливають на здатності до переконання та мотивації інших, у центрі якого головним аспектом виступає партисипація громадян до політичних процесів.

Харизматичне лідерство авторитарних держав виділяє на перший план такі риси, як невідступність у прийнятті рішень та впертість. Лідери тоталітарного режиму формують культ особистості, медійно демонструючи у суспільство тільки титульні чесноти, тим самим створюючи майже містичний образ, задля безкомпромисного підкорення, образ нездоланного й недосяжного лідера, центральної постаті всього суспільства та політичної системи.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх актуальністю, новизною та висновками – загально теоретичними та практичними. Теоретична цінність положень дисертації полягає не тільки в їх концептуальному, а й дискусійно-постановочному характері. Дослідження розширює та поглиблює наукові уявлення про процеси становлення та сутність харизматичного лідерства, про особливості реалізації її у рамках різних політичних систем. Основні положення та висновки роботи можуть бути використані у навчальному процесі при підготовці лекцій, підручників, посібників із політології, соціології, теорії держави та права, соціальних теорій, глобалістики; у практичній діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Матеріали дисертаційної роботи становитимуть інтерес у експертному середовищі державних діячів, політиків, аналітиків, медійників, громадських активістів, у пошуках фахових, неупереджених відповідей на складні і нагальні виклики аспекту лідерства в Україні.

Апробація результатів дисертації. Теоретико-методологічні положення та ідеї, що розвиваються у дисертаційному дослідженні, доповідалися та обговорювалися на всеукраїнських та регіональних наукових, науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, зокрема на круглому

столі «Трансформування українського суспільства в цифрову сферу» (Одеса, 25 березня 2022 р.), шостій всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» (Одеса, 23 квітня 2021 р.), II Всеукраїнській науковій конференції «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні в умовах сучасних викликів» (Одеса 15 грудня 2023 р.).

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено у 3 одноосібних публікаціях автора, 3 з них – у виданнях, визнаних фаховими з політичних наук.

Публікації відповідають вимогам п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року.

**Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові
результати дисертації:**

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Naidaienko P. L. The influence of charismatic leadership on the formation of Turkey's national identity: a historical retrospective. *Politicus*. 2023. No. 3. P. 92–96. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.16>.
2. Гайдаєнко П. Л. Роль особистості лідера у вирішенні кризових ситуацій в країні. *Політичне життя*. 2021. № 4. С. 22–29. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2021.4.4>.
3. Наумкіна С. М., Гайдаєнко П. Л. Роль харизматичної сигналізації у контексті політичного лідерства в соціальних мережах. *Актуальні проблеми політики*. 2022. № 69. С. 48–54. URL: <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1301>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Гайдаєнко П. Л. Харизматичне лідерство: актуальність та специфіка сучасного трактування. Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 квітня 2021 р.). Одеса. ДЗ

- «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2021. С. 12-14.
2. Гайдаєнко П. Проблема антропологічної кризи через призму екзистенційної філософії. Світова самоізоляція як можливість переосмислення : матеріали VI науково-методичного міжнародного Круглого столу (8 червня 2021 р.). Одеса (Україна), Бенгбу (Китай). ОНПУ. Одеса. 2021. С. 91-96.
  3. Гайдаєнко П. Харизматичне лідерство і популізм: перспектива Індії II Всеукраїнської наукової конференції «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні в умовах сучасних викликів» (15 грудня 2023 року). Одеса.

Гайдаєнко П. Л. Актуальність та специфіка українського харизматичного лідерства. Матеріали круглого столу: 30 років незалежності України: виклики, здобутки, перспективи подальшого розвитку (24 червня 2021 року). ОДУВС. Одеса. URL: <https://oduvsv.edu.ua/actions/kruglij-stil-na-temu-30-rokiv-nezalezhnosti-ukrayini-vikliki-zdobutki-perspektivi-podalshogo-rozvitku/>

Гайдаєнко П. Л., у 2019 році з відзнакою закінчив магістратуру Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, потім успішно закінчив навчання в аспірантурі Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського за спеціальністю 052 – політологія.

Дисертація написана сучасною науковою мовою, вміло використані спеціальні дефініції. Робота характеризується єдністю змісту, а стиль викладення сприяє доступності розуміння та сприйняття матеріалу.

Дисертація Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах», відповідає вимогам п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06 березня 2019 р. № 167 і спеціальності 052 –

«Політологія» та може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

доцент кафедри Політичних наук і права
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
кандидат політичних наук, доцент
Проноза Інна Іванівна

Рецензент:

доцент кафедри Політичних наук і права
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
кандидат політичних наук, доцент
Каменчук Тетяна Олегівна

На підставі обговорення виступу здобувача П.Л. Гайдаєнка та Висновку, підготовленого рецензентами,

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах», відповідає спеціальності 052 «Політологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2016 року № 261 (зі

тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах», відповідає спеціальності 052 «Політологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283); та п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Гайдаєнка Павла Леонтійовича на тему «Харизматичне лідерство: порівняльний аналіз стилю керівництва в демократичних та недемократичних системах», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

Голосували: одноголосно.

Вірно:

Головуючий на засіданні
доктор політичних наук,
професор Гедікова Наталя Пилипівна

